

**Sprawozdanie z realizacji operacji ujętej w planie operacyjnym
KRAJOWEJ SIECI OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020
pt. SZKOLENIE I DORADZTWO NA RZECZ OPRACOWANIA PLANU DZIAŁANIA
SIECI NAJCIEKAWSZYCH WSI DLA 40 MIEJSCOWOŚCI,
(sprawozdanie z realizacji umowy NR KSOW/K1/8/2015 z 3 listopada 2015 roku zawartej w
Warszawie między Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA
a Polskim Towarzystwem Geograficznym)**

Cel główny operacji i podstawy teoretyczne

Celem głównym operacji pt. „*Szkolenie i doradztwo na rzecz opracowania Planu Działania Sieci Najciekawszych Wsi dla 40 miejscowości*” była pomoc w sprecyzowaniu koniecznych działań, które muszą zrealizować mieszkańcy lub/i władze samorządowe wsi, aby ta spełniła warunki uczestnictwa w Sieci Najciekawszych Wsi (SNW). Owa Sieć ma być markowym produktem turystycznym i sposobem na zachowanie najcenniejszych walorów materialnego dziedzictwa, autentyzmu wiejskiej przestrzeni oraz form życia mieszkańców wsi. Wśród celów jej utworzenia jest:

- upowszechnienie technik rozwoju wewnętrznego wsi, jako sposobu na zapewnienie żywotności wsi;
- zainteresowanie społeczeństwa tematyką wiejską poprzez udostępnienie walorów wsi i informacji o jej wartościach poznawczych i edukacyjnych;
- ochrona wartości nieruchomości poprzez podniesienie atrakcyjności miejsca, co ma znaczenie w sytuacji depopulacji i nadpodaży zbywanych nieruchomości;
- tworzenie wizytówki gminy/regionu poprzez unikalną strategię rozwoju, umożliwienie mieszkańcom kooperacji krajowej a nawet międzynarodowej.

Czas realizacji Operacji od 01.11.2015 do 30.11.2015r.

Grupa wykonawcza operacji

Grupą wykonawczą operacji pt. „*Szkolenie i doradztwo na rzecz opracowania Planu Działania Sieci Najciekawszych Wsi dla 40 miejscowości*” był zespół ekspertów, który brał udział w pierwszym etapie realizowanego projektu FAPA koordynowanego przez PSORW, pt. „*Tworzenie Sieci Najciekawszych Wsi w Polsce*”. Wspomniany projekt był realizowany przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w

obszary wiejskie, a opracowany przez Opolski Urząd Wojewódzki. Ekspertami realizującymi operację byli (alfabetycznie) :

- mgr Denis Cerić – pracownik Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Warszawie;
- dr Konrad Czapiewski - pracownik Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Warszawie;
- dr Magdalena Dej – pracownik Instytutu Rozwoju Miast w Krakowie;
- dr inż. Paulina Dudzik-Deko – pracownik Zakładu Zagospodarowania Przestrzennego na Uniwersytecie Wrocławskim we Wrocławiu;
- dr Krzysztof Janc – pracownik Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego na Uniwersytecie Wrocławskim we Wrocławiu;
- dr hab. inż. Sylwia Staszewska prof. nadzw. – pracownik Zakładu Planowania Przestrzennego w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (kierownik projektu);
- mgr Łukasz Sykała - pracownik Instytutu Rozwoju Miast w Krakowie;
- dr hab. Marcin Wójcik, prof. nadzw. – pracownik Katedry Geografii Regionalnej i Społecznej na Uniwersytecie Łódzkim w Łodzi.

Do grupy wykonawczej operacji zaliczyć należy Pana Ryszarda Wilczyńskiego, którego zadaniem było sprawdzenie każdego z 40 Planów Działania. Merytoryczna ocena przyczyniła się do uporządkowania treści dokumentów, wyeliminowania błędów, ujednoczenia nazewnictwa i skonkretyzowania sformułowań.

Grupa docelowa operacji

Grupę docelową realizacji operacji pt. *„Szkolenie i doradztwo na rzecz opracowania Planu Działania Sieci Najciekawszych Wsi dla 40 miejscowości”* stanowiły 40 miejscowości, które podpisały porozumienie z PSORW.

Tabela 1. Lista 30 miejscowości ocenionych w pierwszym etapie realizowanego projektu FAPA, koordynowanego przez PSORW, pt. *„Tworzenie Sieci Najciekawszych Wsi w Polsce”* spełniających warunki ustalone we wniosku numer KSOW/12/K1/2015

Lp	Miejscowość/gmina
----	-------------------

1	Antonin/ Przygodzice
2	Broniszów/ Kozuchów
3	Dobków/ Świerzawa
4	Domachowo/ Krobia
5	Galiny/ Bartoszyce
6	Glotowo/ Dobre Miasto
7	Góra św. Anny/ Leśnica
8	Istebna/ Istebna
9	Jemielnica/ Jemielnica
10	Kozłów/ Sośnicowice
11	Kruszyniany/ Krynki
12	Krutyń/ Piecki
13	Łągów/ Łągów
14	Łącko/ Postomino
15	Miejsce Piastowe/ M-ce Piastowe
16	Międzygórze/ Bystrzyca Kłodzka
17	Mościsko/ Dzierżoniów
18	Ostaszów/ Przemków
19	Raciechowice/ Raciechowice
20	Racławice Śląskie/ Głogówek
21	Sierakowo Sławięskie/ Sławsko
22	Spycimierz/ Uniejów
23	Swołowo/ Słupsk
24	Szalejów Dolny/ Kłodzko
25	Trzebiechów/ Trzebiechów
26	Wambierzyce/ Radków
27	Wieprz/ Wieprz
28	Wysoka/ Międzyrzecz
29	Zabór/ Zabór
30	Zalipie/ Olesno

Tabela 2. Lista 10 miejscowości ocenionych w trzecim kwartale 2014 roku z funduszy projektów regionalnych KSOW, spełniających warunki ustalone we wniosku numer KSOW/12/K1/2015

Lp	Miejscowość/gmina
1	Kamień Śląski/ Gogolin
2	Karłowice/ Popielów
3	Maciejów/ Kluczbork
4	Pawłowice/ Gorzów Śląski
5	Pokój/ Pokój
6	Raszowa/ Leśnica
7	Różyna/ Lewin Brzeski
8	Stare Siołkowice/ Popielów
9	Zagwizdzie/ Murów
10	Złoty Potok/ Janów

Program szkolenia

Program szkolenia musiał być podporządkowany prawidłowości opracowania Planu Działania. Zadaniem ekspertów była pomoc w stworzeniu wstępnego Planu Działania, a to wymagało ponownej analizy treści zawartej w Karcie Oceny Miejscowości (a czasem także Raportu). Owa analiza pozwoliła na określenie słabych i mocnych stron wsi, ze wskazaniem na aspekty (walory), które należy bezwzględnie utrzymać, które wymagają poprawy i które należy koniecznie poprawić.

Szczegółowy program szkolenia:

1. Analiza treści zawartych w KOM w kategoriach:
 - spełnienie wymagań minimum
 - spełnienie czterech wymagań podstawowych
 - spełnienie warunku: „bez ocen nieodpowiednich”
2. Analiza i obliczenie punktacji zgodnie z kryterium „spełnienie wymagań minimum”
3. Analiza i obliczenie punktacji zgodnie z kryterium „spełnienie czterech wymagań podstawowych”
4. Analiza punktacji i obliczenie zgodnie z kryterium „bez ocen nieodpowiednich”
5. Analiza grup walorów w kategoriach:
 - narracja i udostępnienie
 - wizerunek
 - powiązanie z otoczeniem
 - oferta pobytu
6. Określenie listy działań w Planie Działania (sformułowanie zagadnień wynikających z dokonanej analizy słabych i mocnych stron wsi a następnie wyszczególnienie i uporządkowanie działań pod kątem wagi przedsięwzięć)
 - określenie listy działań koniecznych (warunkujących pobyt w SNW)
 - określenie listy działań opcjonalnych (podtrzymujących pobyt w SNW)
7. Przyporządkowanie działań do grup walorów
8. Dokonanie obliczeń zdobytej punktacji (po realizacji zadań ujętych w Planie Działania)

Opracowanie Planu Działania

Propozycje działań sprecyzowanych w Planie Działania wynikały z rozmów i dyskusji pomiędzy mieszkańcami, pracownikami samorządowymi a ekspertem SNW. Owa lista działań uwzględniała wzmocnienie takich cech jak: 1) optymalizacja narracji i udostępnienia walorów miejscowości, 2) wzmocnienie walorów miejscowości, 3) powiązanie walorów miejscowości z otoczeniem, 4) przygotowanie oferty pobytu – co było zgodne z wytycznymi sprecyzowanymi przez PSORW w ramach tworzenia SNW. Trudność we właściwym określeniu działań wynikała z poprawnego obliczenia punktacji, bowiem wieś chcąc ubiegać się o uczestnictwo w SNW musi spełnić warunek odpowiedniej liczby punktów (65). Ważne i konieczne było ustalenie listy działań koniecznych (warunkujących pobyt w SNW) oraz listy działań opcjonalnych (podtrzymujących pobyt w SNW, tj. dobrowolnych, podnoszących jedynie punktację). Lista ta nie miała podlegać ocenie finansowej w gminie, ani nie wymagała zatwierdzenia wójta czy burmistrza. Celem realizacji operacji było uporządkowanie wiedzy na temat wartości tkwiących w zastanej strukturze wsi, w możliwościach jej przekształceń, a zdefiniowanie działań miało uzmysłwić mieszkańcom i przedstawicielom władzy lokalnej przyszłe zadania. Cel ten został osiągnięty – sprecyzowano Plany Działań we wszystkich 40 wnioskowanych wsiach. Niejednokrotnie, oprócz czasu poświęconego podczas szkoleń, domagano się ponownego spotkania lub kontaktu mailowego i dalszej pomocy od ekspertów. W związku z tym ostateczne wersje Planów Działania były wielokrotnie jeszcze konsultowane.

Każdy Plan Działania wsi podlegał następnie merytorycznej ocenie, którą zobowiązany był wykonać członek PSORW Pan Ryszard Wilczyński. Jego uwagi dotyczyły: definiowania działań, formułowania działań, uwzględniania czasu realizacji działań, eliminowania zapisów, formuły podsumowania. Eksperci podjęli się poprawy Planów zgodnie z wytycznymi opiniodawcy, ale nie było to proste, bowiem często autorzy działań (mieszkańcy i przedstawiciele władz) nie chcieli dokonywać zmian w treści uznając, że Plany będą podlegały jeszcze dyskusji na Radzie Gminy lub w szerszym gronie odbiorców. Taka postawa ma swoje uzasadnienie bowiem w następnych miesiącach po szkoleniu mieszkańcy i władze lokalne będą sami pracowali nad wyszczególnieniem i uporządkowaniem działań pod kątem preferencji, terminowości realizacji, obciążeń kosztowych oraz odpowiedzialności. Niektóre wsie z grupy docelowej już w pełni opracowały te zagadnienia, było to jednak dobrowolne.

Ocena ewaluacyjna

Szkolenie każdego eksperta podlegało ocenie ewaluacyjnej. Pytania dotyczyły treści szkolenia, przydatności dla opracowania Planu Działania, jego wpływu na uporządkowanie wiedzy o potencjale wsi, atmosfery panującej podczas szkolenia, odnosiły się także do aktywności uczestników i ich chęci wdrażania inicjatyw na rzecz rozwoju wsi. Pytano o potrzebę dalszego kontaktu, a także o wrażenia z uczestnictwa w szkoleniu.

Spośród ankietowanych wsi 100% uznało, że treść szkolenia była adekwatna do prezentowanego tematu. Wszyscy ankietowani uznali, że szkolenie było nie tylko przydatne dla opracowania Planu Działania miejscowości, ale także pozwoliło na uporządkowanie wiedzy o potencjale wsi (17,1 % odpowiedziało „tak”, a 82,9% odpowiedziało „zdecydowanie tak”). Ankietowani byli zdania, że spotkanie z ekspertem wyjaśniło wiele wątpliwości, ułatwiło zrozumienie kierunków rozwoju wsi, pozwoliło na nowe spojrzenie na podejmowane działania związane z rozwojem wsi. Ponad ¾ respondentów była zdania, że szkolenie było niezbędne i bardzo pomogło w sprecyzowaniu działań na rzecz spełnienia warunków uczestnictwa w SNW. Jedynie uczestnicy spotkań w dwóch miejscowościach nie doprecyzowało swojego stanowiska w tej sprawie. Wyrażenie przez uczestników szkoleń wartości jakie im dały te spotkania daje podstawę i uzasadnia prawidłowość podjętej operacji. Dla zdecydowanej większości (40 wsi z 41) kontakt z ekspertem przed i po szkoleniu był niezwykle istotny. Mieszkańcy wsi oraz ich władarze oczekują na zachowanie relacji i pomoc w kolejnych działaniach w procesie uzyskiwania członkostwa w SNW. Wszyscy zwrócili uwagę na dobrą atmosferę sprzyjającą komunikacji i współpracy i wszyscy poleciliby udział w takim szkoleniu, zwłaszcza przedstawicielom innych miejscowości ubiegających się o członkostwo w SNW. Najbardziej podobały się: atmosfera, rzeczowe i spójne przekazane informacje, pomoc w wypełnianiu Planu Działania, kompleksowe podsumowania potencjału miejscowości, komunikatywność ekspertów, merytoryka, rzeczowe dyskusje. Tylko w jednej wsi ekspertom nie udało się wyzwolić w uczestnikach chęci i aktywności do wdrażania inicjatyw na rzecz rozwoju wsi. Nie przeszkodziło to jednak w ogólnie pozytywnej ocenie szkoleń. Ostatecznie wszyscy respondenci (100%) uznali, że szkolenie spełniło ich oczekiwania.

Respondenci w ankiecie ewaluacyjnej zawarli sugestie/uwagi wobec dalszej współpracy w ramach tworzenia Sieci Najciekawszych Wsi. Zwrócili uwagę na potrzebę częstszych

kontaktów z ekspertami, na konieczność indywidualnych rozmów i merytoryczną pomoc w drodze do SNW.

Odniesienie realizowanej operacji do priorytetów PROW i celów KSOW

Przedmiotowa operacja pozwoliła na realizację wybranych priorytetów PROW na lata 2014-2020 i niektórych celów KSOW na lata 2014-2020. W związku z tym, iż szkolenie i doradztwo na rzecz opracowania Planu Działania Sieci Najciekawszych Wsi przeprowadzone było indywidualnie dla/w każdej z 40 miejscowości, pozwolił o to na wnikliwą analizę zasobów i uporządkowanie wiedzy o potencjale wsi. Ukierunkowane na problematykę rozwoju wsi dyskusje eksperta z mieszkańcami i pracownikami samorządowymi pozwoliły na ukierunkowanie działań mieszkańców i władz samorządowych na rzecz spełnienia kryteriów SNW. Te działania pozwoliły na realizację Priorytetu 1 PROW na lata 2014-2020.

W trakcie realizacji operacji miały miejsce dwa dodatkowe publiczne spotkania w sprawie przedmiotowej operacji. Pierwsze zorganizowane przy wsparciu Departamentu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego odbyło się w Zielonej Górze (jako wynik współpracy z panem Tadeuszem Woźniakiem). Wzięli w nim udział przedstawiciele wsi z województwa lubuskiego, wielkopolskiego i dolnośląskiego. Drugie spotkanie odbyło się w Opolskim Urzędzie Wojewódzkim w Opolu, przy organizacyjnym wsparciu Wojewody Opolskiego Pana Ryszarda Wilczyńskiego. W trakcie tych spotkań omawiano problemy związane z opracowaniem Planów Działań, dyskutowano nad konsekwencją sformułowanych zadań, pytano o konieczny czas ich realizacji. Owe społeczne włączenie w problematykę rozwoju prezentowanych na spotkaniu wsi, dyskusja nad kryteriami uczestnictwa w Sieci Najciekawszych Wsi i formą Planu Działania SNW pozwoliło na realizację Priorytetu 6 PROW na lata 2014-2020.

Szkolenie i doradztwo na rzecz opracowania Planu Działania, które było przedmiotem zrealizowanej operacji, pozwoliło na zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju poszczególnych wsi. Ukazanie, poprzez doradztwo ekspertów, wartości tkwiących w walorach wsi, które do tej pory nie były przez wieś wykorzystywane do rozwoju wyzwoły dyskusje pomiędzy mieszkańcami a pracownikami samorządowymi, które niejednokrotnie wyzwoły ogrom pomysłów i inicjatyw,

podejmowano wspólne zobowiązania na realizację przedsięwzięć. Takie działania pozwoliły na realizację Celu 1 KSOW na lata 2014-2020.

W trakcie szkoleń eksperci informowali mieszkańców i przedstawicieli władz samorządowych o możliwych dalszych kierunkach rozwoju wsi, uwzględniających jej istniejący potencjał. Zadaniem ekspertów było określenie pozytywnych i negatywnych konsekwencji w podejmowanych decyzjach, co przy formułowaniu Planu Działania SNW miało ogromne znaczenie. Poprzez te czynności zrealizowano Cel 3 KSOW na lata 2014-2020.

Celem realizowanej operacji było także zainicjowanie wśród mieszkańców wsi chęci do podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju wsi, bowiem każda „nowa” inwestycja lub podjęta działalność gospodarcza wpływa na poprawę jakości ich życia, a poprawa wizerunku wsi może mieć odniesienie w zewnętrznych beneficjentach chcących zainwestować we wsi. Jak się okazało cel ten poprzez realizowaną Operację został osiągnięty, co uwidacznia ocena w ankiecie ewaluacyjnej. Na terenie wielu wsi już poczyniono działania dla stworzenia usług skupiających nowe miejsca pracy. W związku z powyższym osiągnięto Cel 5 KSOW na lata 2014-2020.